

22

จากการให้ความ ช่วยเหลือสู่รัฐสวัสดิการ สมปอง เปี่ยมศิลป์

การให้ความช่วยเหลือเป็นสิทธิของพลเมือง ที่รัฐพึงให้ ไม่ใช่สิ่งที่ขอหรือรับความปรานีจากใครโดยเฉพาะ นี่เป็นพัฒนาการใหม่ที่สังคมต้องรับรู้และเคารพสิทธิของผู้ด้อยโอกาสหรือผู้ที่มีความเดือดร้อน ซึ่งต้องได้รับความช่วยเหลือเพื่อความผาสุกของสังคมโดยรวม

การให้ความช่วยเหลือ

การให้ความช่วยเหลือเกิดมาพร้อมกับสัตว์โลก ถือว่าเป็นธรรมชาติ เป็นสัญชาตญาณอย่างหนึ่ง แต่ของมนุษย์มีการให้ความช่วยเหลือมากกว่าสัตว์โลกอื่น และขยายตัวพัฒนาขึ้นโดยลำดับ จากพ่อแม่ช่วยเหลือลูก ไปสู่ญาติ พี่น้อง เพื่อนบ้าน และเพื่อนมนุษย์อื่นๆ รวมถึงสัตว์โลกทั้งหลาย

การช่วยเป็นเรื่องของผู้ให้ เป็นความรัก ความเมตตาปรานี ความใจดีของผู้ให้ จะช่วยอย่างไร เท่าไร หรือเลิกช่วย ก็เป็นเรื่องของผู้ให้โดยสิ้นเชิง ผู้ให้ถือว่าเป็นใหญ่ มีศักดิ์ศรี บารมี มีบุญคุณ ส่วนผู้รับก็ตรงกันข้าม ต้องอ่อนน้อม ถ่อมตน และตระหนักในบุญคุณของผู้ให้ เรื่องความอดสู หรือศักดิ์ศรีของผู้รับ ไม่ต้องพูดถึง เพราะเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป

ต่อมาเมื่อมีศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้อง การให้ความช่วยเหลือก็ขยายตัวเพิ่มมากขึ้นทั้งคุณภาพและปริมาณ เพราะมีปัจจัยเพิ่มในเรื่องช่วยแล้วได้บุญทั้งในชาตินี้และชาติหน้า ทำให้มีผู้ให้ความช่วยเหลือเพิ่ม

มากขึ้น ทั้งมีความประณีต นุ่มนวลมากขึ้น มีการวางระบบ และจัดตั้งองค์กรขึ้นทำหน้าที่ให้ความช่วยเหลือ แต่อย่างไรก็ดี ความรู้สึกเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือก็ยิ่งเหมือนเดิม คือเป็นเรื่องของผู้ให้ จะช่วยเหลือหรือไม่ จะช่วยอย่างไรยังเป็นเรื่องของผู้ให้โดยสิ้นเชิง สำหรับผู้ทุกข์ยากเดือดร้อนนั้น แม้จะทุกข์ยากเดือดร้อน เพียงไร ยังถือว่าเป็นกรรมที่ตนได้ทำไว้

สังคมสงเคราะห์

เมื่อสังคมมีความเจริญขึ้น มนุษย์เจริญมากขึ้น การให้ความช่วยเหลือ หรือการสงเคราะห์ผู้เดือดร้อน ก็พัฒนามากขึ้นทั้งคุณภาพและปริมาณ ทางฝ่ายราชการก็มีการจัดตั้งองค์กรขึ้นมามากมายเพื่อช่วยเหลือผู้ทุกข์ยากเดือดร้อน เช่นเดียวกับทางฝ่ายเอกชนก็มีการจัดตั้งองค์กรและบริการสงเคราะห์ขึ้นมากมายเช่นกันเพื่อช่วยเหลือผู้เดือดร้อน ในด้านวิชาการก็เห็นว่าได้พัฒนาไปมาก ในเรื่องวิชาสังคมสงเคราะห์ มีนักวิชาการ มีการจัดการศึกษาด้านสังคมสงเคราะห์

ดูเช่นนี้ น่าจะมีแนวโน้มที่ดี แต่ผู้ที่ทุกข์ยากเดือดร้อนมีอยู่เป็นจำนวนมาก การให้ความช่วยเหลือยังไม่ครอบคลุม และยังไม่ถึงผู้ที่ทุกข์ยากเดือดร้อนจำนวนมาก ปัญหาความทุกข์ยากเดือดร้อน ความยากจนของประชาชน จึงยังเป็นปัญหาใหญ่ และเป็นปัญหาประจำชาติอยู่ต่อไป

ในเรื่องของความรู้สึกในการให้ความช่วยเหลือ นับว่าดีขึ้นมาก แต่ในสาระสำคัญยังเห็นว่ามียุทธวิธีเหมือน เดิม คือการช่วยเหลือเป็นเรื่องของผู้ให้ จะทำได้มากน้อยเพียงใด อย่างไร ก็เป็นเรื่องเท่าที่พอจะทำได้ บางทีผู้ปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ซึ่งมีสถานะเป็นลูกจ้าง ในหน่วยงาน ทำงานให้ความช่วยเหลือจนลืมนั่นตัวไปก็มี โดยถือว่าการช่วยเหลือนั้นเป็นของตน ทำตัวยิ่งใหญ่ ทำตัวเป็นผู้มีบุญคุณล้นเหลือไปก็มี

รัฐสวัสดิการ

รัฐสวัสดิการ นับว่ามีแนวคิดหรือปรัชญา แตกต่างจาก 2 ข้อ

แรกอย่างเด่นชัด กล่าวคือ ผู้ให้ถือว่าเป็นผู้มีหน้าที่ ต้องทำงานตามหน้าที่ ไม่มีบาร์มีหรือบุญคุณเหนือผู้รับแต่อย่างใด ตรงกันข้ามถ้าช่วยเหลือผู้เดือดร้อนไม่ได้ ยังมีผู้เดือดร้อนอยู่กลาดเกลื่อน ก็ถือว่าผู้ให้ไม่มีความสามารถ มีความบกพร่อง

ในด้านผู้รับความช่วยเหลือ หรือเดือดร้อน ถือว่าเป็นสิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือ เหมือนกับสิทธิที่จะได้รับบริการหรือประโยชน์ต่างๆ จากรัฐ ไม่ต้องมีในเรื่องหนี้บุญคุณ ไม่ต้องอ่อนน้อมถ่อมตน หรือความรู้สึกว่าเสื่อมเสียศักดิ์ศรีในการรับบริการความช่วยเหลือแต่อย่างใด

ในเรื่องนี้ สังคมมีแนวคิดที่จะให้ทุกคนในสังคมมีความสุขหรืออย่างน้อยก็ไม่ให้ใครมีความทุกข์ยากเดือดร้อน กล่าวคือทุกคนในสังคม จะต้องสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ตามปกติ อย่างน้อยในเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำที่มนุษย์จะพึงดำรงชีพอยู่ได้ รัฐจะต้องรับประกันในเรื่องนี้ โดยกำหนดเป็นมาตรการทางสังคมที่ชัดเจนขึ้นไว้ ประชาชนคนใดถ้าประสบความเดือดร้อนหรือเข้าข่ายมาตรการที่กำหนดไว้ ก็มีสิทธิไปรับบริการความช่วยเหลือได้ทันที และเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องจัดให้

แนวคิดของรัฐสวัสดิการยังเป็นการเฉลี่ยความสุขจากผู้ที่มียากไปยังผู้ที่มีน้อย ในรูปภาษีและอื่นๆ แม้ผู้ที่มีมากต้องเสียสละซึ่งดูเหมือนจะไม่เป็นธรรม แต่ในท้ายที่สุดเมื่อทุกคนมีความสุขก็ไม่มีผู้เดือดร้อนที่จะไปเบียดเบียนสังคม หรือเบียดเบียนคนที่มียากกว่า ทำให้คนที่มียากจะดีก็มีความสุขเช่นกัน โดยที่รัฐสวัสดิการมุ่งสร้างความสุขที่มั่นคงแก่สังคม รัฐสวัสดิการจึงน่าจะเป็นคำตอบสุดท้าย ในความพยายามที่จะแสวงหาความสุขของมนุษย์

มาตรการของรัฐสวัสดิการ

มาตรการที่สำคัญของรัฐสวัสดิการ เท่าที่พอประมวลได้โดยสรุปก็คือ ระบบความมั่นคงทางสังคม ซึ่งประกอบด้วย การให้ความช่วยเหลือทั่วไป โดยคนเดือดร้อนทุกประเภทจะได้รับความช่วยเหลือตามความจำเป็น ตามความเดือดร้อน เป็นการให้เปล่า รวมถึงการช่วยเหลือรับประกันความจำเป็นขั้นต่ำ ในการดำรงชีวิตของประชาชน

ซึ่งถือเป็นสิทธิของประชาชน และเป็นหน้าที่ของรัฐ

การประกันสังคมเป็นอีกมาตรการหนึ่ง โดยมีกฎหมายบังคับให้ทุกคนทำประกันตนเพื่อคุ้มครองในกรณีต่างๆ เช่น เจ็บป่วย ว่างงาน ประสบอุบัติเหตุ ชราภาพ ฯลฯ เป็นต้น โดยผู้เอาประกันออกเบี้ยประกัน 1 ส่วน นายจ้างและหรือรัฐบาลออกอีกคนละ 1 ส่วน ซึ่งเมื่อประสบเหตุภัยก็จะได้รับเงินไปใช้จ่าย ระบบนี้มีพลังมหาศาลสามารถช่วยคนเดือดร้อนได้มาก และเป็นการแบ่งเบาภาระรัฐบาล

งานสังคมสงเคราะห์ในยุคใหม่ของรัฐสวัสดิการที่บริการทางสังคมเป็นสิทธิที่พึงได้รับของพลเมืองนั้น จะต้องให้บริการทางวิชาชีพที่มีประสิทธิภาพโดยถึงผู้ป่วยหรือผู้รับบริการเป็นศูนย์กลาง นักสังคมสงเคราะห์วิชาชีพจึงต้องเพิ่มพูนความรู้และทักษะในการทำงานเพื่อการบริการที่ดียิ่งขึ้นต่อไป

สมปอง เปี่ยมศิลป์

บัณฑิตสังคมสงเคราะห์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ รุ่นที่ 1 (เข้าเรียน พ.ศ.2498)
อดีตเลขาธิการสมาคมักสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย